

CELOSTÁTNÍ
VÝSTAVA
POŠTOVNÍCH
ZNÁMEK

PRAHA
1950

NA ZAČÁTKU MEZINÁRODNÍ PRAGA 1950, NA KONCI CELOSTÁTNÍ PRAHA 1950

Nedávno mne upoutal jednostránkový článek značky KM s ilustracemi uveřejněný ve Filatelii 1/2017 pod názvem "VÝSTAVA PRAGA 1950 - Kolik vlastně bylo mezinárodních a světových výstav PRAGA?". Věřím, že nejen mne a že nastíněná záhada či nejasnost se brzo objasní.

Vzhledem k tomu, že náš klub se aktivně podílel na organizaci této výstavy (Václav Matura byl jmenován předsedou této výstavy a Václav Nebeský stanul v čele mládežnického odboru) a 26 našich členů vystavily na tu dobu „moderní“ kolektivní exponát a obdržely I. cenu v kategorii klubů Revolučního odborového hnutí, rád bych přispěl i já svou troškou do filatelistického mlýna.

Výstava byla na svou dobu úspěšná. Vždyť se o ní zmiňuje arch. Albert Jonáš, její architekt, ve svých „tajných“ pamětech v roce 1972: „*Těžko se dá vzpomenout, kterou výstavu jsem dělal nejradši, ale snad to byla Praga 1950, světová výstava poštovních známek, které jsem dělal tři.*“

I Václav Nebeský se o výstavě zmiňuje na výsost pozitivně ve své známé knížce Filatelistovo podzimní rozjímání z roku 1975 v kapitole „Zakládám klub ZMP“ takto: „*Významnou událostí bylo jmenování našeho jednatele Václava Maturovy předsedou celostátní výstavy poštovních známek PRAHA 1950, kde i já měl nemalou příležitost i přiložit ruku k dílu jako vedoucí dorosteneckých záležitostí. Na výstavě se podíleli početní žáci z našich patronátů...*“.

Výstava však měla i smutnou tečku pro náš klub. Jak píše Václav Nebeský: „*V dubnu 1951 zemřel po akutním zánětu slepého střeva náš nejobětavější pracovník Václav Matura, sotva dokončil práci spojenou s výstavou PRAHA 1950. Tady také končí historie Sportovního klubu zaměstnanců města Prahy...příštího roku přijímá nový název: Závodní klub ROH zaměstnanců hlavního města Prahy – vodárny, odbor filatelie.*“

Tolik na úvod. Teď k nejasnostem ohledně této výstavy a jejího názvu pomocí faktů, které mi jsou známy. V naší klubové (Vaňkově) kronice by bylo jistě více informací, ta je však neznámá. Takže musím čerpat ze svých archivů a dalších zdrojů. Sestavme si kroniku událostí ze známých a ověřených faktů.

15. 2. 1948 - Časopis českých filatelistů, orgán Ústředí čs. filatelistických spolků a odborný časopis nejstaršího klubu v ČSR (ročník 3, číslo 5) ve svém otvíráku z pera tajemníka Ústředí Karla Basíky pod názvem „PRAGA 1950“ uveřejňuje rozsáhlou informaci ve svém otvíráku (společně s momentkou z předchozí výstavy PRAGA 1938):

„Mezinárodní výstava poštovních známek v Praze 1950 – ano, bude – tak rozhodl ústřední výbor naší vrcholné filatelistické organizace na své poslední schůzi...Kdo by nevzpomněl velkých a slavných dnů výstavy „Praga 1938“, která doufejme bude mít důstojnou reprízu v roce 1950. Toho dne vzpomene naše země stého výročí vydání prvních poštovních známek u nás, třebaže tehdy ještě rakouských, ale přece jen u nás...“.

1948 – 1949 - Začaly přípravné práce na této výstavě, byla získána záštita prezidenta republiky Klementa Gottwalda a byla potvrzena i záštita Mezinárodní filatelistické federace (FIP). Zmiňuje se o ní výše uvedený článek otištěný ve Filatelii. Tato fakta vyplývají i z oficiálního dopisu s datem **19. 12.**

1949 otištěného u zmíněného článku. I oficiální výstavní nálepky dle návrhu arch. Alberta Jonáše (rytec J. Goldschmidt), které uvádějí PRAGA 1950, výstavu mezinárodní. Doplňuji, že pravděpodobným autorem výstavního hlavičkového papíru je též Albert Jonáš.

1950 - Je důležité zmínit i jeden důležitý fakt, který zatím nikdo nepřipomněl: původní doba konání výstavy byla stanovena na 20. -29. V.1950, výstava se však konala v později - v období od 28. 10. do 5. 11. 1950. Společně se změnou konání výstavy došlo v průběhu roku 1950 i ke změně názvu a statutu výstavy - z mezinárodní na celostátní. FIP pravděpodobně z tohoto důvodu stáhla i svou záštitu anebo ne?

21. 10. 1950 - K Celostátní výstavě poštovních známek PRAHA 1950 vyšlo několik známek dle návrhu a z rytecké dílny Jiřího Švengsbíra:

4 známky z historie - Pof.558, 559, 560,561, Vydány i FDČky.

28. 10. 1950 - Z umělecké dílny stejného výtvarníka a rytce vyšly další dvě známky Prahy ze současnosti (rozestavěný dříve Švermův, dnes Štefánikův most) - Pof.562, 563 s FDC a aršík (Pof. A 564).

Filatelistické materiály a i příležitostná denní razítka nesly název výstavy jako „Celostátní výstava poštovních známek“.

Razítka, poštovní známky, FDČky vše na konci vyjasnily, historie čs. organizované filatelie má však nadále nejasnosti: proč se mezinárodní výstava změnila v celostátní a jaké byly důvody pro změnu termínu konání výstavy? Zatím se můžeme jen domnívat a spekulovat - byly to mezinárodní situace a politické události v souvislosti se změnou poměrů v Československu? Či něco jiného? Doloží někdo související fakta a podloží je doklady?

Další otázka souvisí se zařazením této výstavy do řady významných mezinárodních a světových výstav v řetězci „PRAGA“. Jako autor článku ve Filatelii se domnívám, že i tato výstava by měla být v rodokmenu těchto výstav, i když nakonec byla „jen“ celostátní (a možná ani se záštitou FIP). Už s ohledem na těžkou a složitou práci organizátorů. byla to těžká, přetěžká doba, kterou si mnozí z nás neumějí ani představit.

Přidáno: 12. 2. 2017

Autor: Ivan Leiš

PRAHA 1950 – další střípky do mozaiky

Letos v únoru jsem na našem webu zveřejnil článek k filatelistické výstavě PRAHA 1950 pod názvem „Na začátku mezinárodní PRAHA 1950, na konci celostátní PRAHA 1950“. Tato výstava je skutečnou záhadou československé filatelie, i když se některá fakta dostala na povrch. Střípkem do mozaiky je kapitola „Rok 1950 – zásadně zmeny vo filatelii“ zajímavé publikace „Zváz Slovenských filatelistických spolkov (1943 – 1952)“ významného slovenského poštovního historika dr. Otto Gát'i. Brožúru vydala Slovenská filatelistická akadémia – SFA jako svazek č. 16 v řadě Filatelistických štúdií v roce 2016 (brožovaná kniha, 112 stran, ilustrováno).

Ve zmíněné kapitola se dočteme zajímavá fakta na pozadí tehdejší doby, pokud se týče Celostátní výstavy PRAHA 1950. Co se z textu dovídáme, pokud se týče pozoruhodné výstavy, která měla být zprvu mezinárodní?

Dr. Otto Gát'a píše:, že „ v lednu 1950 se konala schůze výboru Ústředí svazu československých filatelistických spolků, na které jako novinku schválili, že **na výstavě v Praze se budou vystavovat jen kolektivní sbírky**, aby jednotlivé svazy i kluby mohli ukázat způsob a rozvoj činnosti...“ (str. 87).

Toto rozhodnutí nemohlo zůstat bez odezvy, zejména na mezinárodním poli (FIP). Zcela jistě narušilo statut mezinárodních organizací- V Československu toto zcela jistě politické rozhodnutí bylo pod tlakem politických orgánů, které tehdy jednaly pod tlakem změny společenského řádu a jeho ideologie u nás. Dokreslují to i další kroky nejvyšších filatelistických orgánů přerodit „starou“ filatelii v „novou“. Nejblíží byly orgány a organizace Revolučního odborového hnutí (ROH), pod jehož rámec se filatelistické spolky a kluby měly z politického rozhodnutí dostat. Tlak musel být enormní. Došlo i na výhrůžky. V případě nesplnění hrozilo omezení či zastavení přidělu známek a skartu.

Vraťme se však k roku 1950 a Celostátní výstavě poštovních známek v Praze. Nastal odklon od starých zavedených pořádků ve filatelii k nové filatelie. Československé filatelistické časopisy jsou toho důkazem a svědkem. Tento vývoj se odrazil i ve jmenované výstavě a její organizaci.

Výstavu schválil FIP již v roce 1938, jak udává dr. Otto Gát'a s tím, že se usnesl, že „...**Praha 1950 bude mít statut mezinárodní výstavy...**“. Autor dodává, že FIP pověřil uspořádáním mezinárodní výstavy nečlena FIP – Anglii. Pravděpodobně poté s ohledem na politický a spolkový život v Československu, jak se domnívám. **Ústředí se rozhodlo uspořádat aspoň výstavu jiného druhu a řádu – Celostátní výstavu poštovních známek v Praze v době od 28. 10. do 5. 11. 1950.** Takže tady máme aspoň jedno vysvětlení – na základě rozhodnutí FIP z důvodů celospolečenského v tehdejší komunistickém Československu se přetavila mezinárodní výstava v celostátní (rozhodnutí Ústředí). Důvodem, bylo rozhodnutí Ústředí o vystavování kolektivních sbírek, což FIP neakceptoval. Toto rozhodnutí bylo porušením původních podmínek, ke kterým se Ústředí FIPu zavázalo.

Dr. Otto Gát'a dále podrobně rozebírá toto rozhodnutí a jeho odraz v realitě. Kolektivní sbírky bylo novum, které ze dne na den se nemohly vytvořit. Víme, jak dlouho trvá tvorba kvalitní individuální sbírky. V řadě případů se základem kolektivních sbírek staly sbírky individuální renomovaných sběratelů s tím, že oficiální autorství bylo kamuflované. Konkrétní případy autor uvádí na straně 89.

Jak napsal ministr pošt ČSR dr. Alois Neumann „**začíná převýchova dosavadních a výchova nových sběratelů**“. Vše se tudíž odehrávalo pod tlakem politických a ideologických orgánů tehdejší státní a stranické moci. Došlo k souzvuku filatelistických a politických orgánů. Dokazují to i texty v časopise Československá filatelie, orgánu Ústředí československých filatelistických spolků (např. jeho poslední číslo 22 – 23 z 27. 12. 1950 – ročník VI.), kde na první straně si můžeme přečíst článek Jaroslava Zavřela „**Politický význam celostátní výstavy poštovních známek PRAHA 1950**“.

Politická rozhodnutí se podepsala nejen na této výstavě a spolkové činnosti, ale na celém filatelistickém životě včetně činnosti a práce filatelistických obchodníků. Čs. filatelie nabral nový směr, jak o tom svědčí další výstavy včetně té v Košicích (3. – 11. 11. 1951). Heslem bylo: politická, kulturní a společenská úloha filatelie, rozvoj a propagace progresivního typu filatelie, správné politické názory a odborné znalosti na svět prostřednictvím filatelie. Vše zajišťovaly manifestačně kolektivní kroužky, odbory ROH atd. atd.

Dr. Otto Gát'a ve vysvětlivkách dodává zajímavá fakta (str. 90) k výstavě a objasňuje, kdo vlastně vytvořil kolektivní exponáty. Pomocí citace závěrů představitelů Ústředí, což je více než výmluvné:

„...rozhodčí sbor byl postaven před velmi nesnadný úkol posoudit exponáty spolků a závodních klubů ROH. Ale konstatoval, že absolutní vítěz je dělnický spolek Sdružení českých filatelistů na Žižkově, jehož expozice soustředila zkusmé tisky prvních pěti rakouských emisí, nevydané hodnoty 12 kr a 60 centů Lombardie, prvních francouzských známek emise Bordeaux se zajímavými dopisy, razítka páskami, bloky a jiné.“ Který renomovaný sběratel stál za tímto exponátem.

Řada našich předchůdců z našeho klubu, který byl hlavním organizátorem a též vystavoval kolektivní exponáty (individuálních sběratelů), by jistě řekla své, kdyby byli mezi námi a nebyli již by ve filatelistickém nebi. Nastala nová doba. Dne 3. 3. 1951 vyšlo první číslo časopisu československých filatelistů (sic!) FILATELIE. Výstavu, která změnila své jméno a charakter, je nutno vidět v kontextu tehdejší doby.

Ivan Leiš

pokračování brzo